
DEILISKRÁNING VEGNA ÍBÚÐAR- OG FERÐAÞJÓNUSTUSVÆÐIS Í LANDI BREKKU Í ÞINGEYJARSVEIT

ELÍN ÓSK HREIDARSDÓTTIR

FORNLEIFASTOFNUN ÍSLANDS
REYKJAVÍK 2012
FS495-12081

Ljósmynd á forsíðu er af hraungarði neðan við bæ á Brekku (sjá 230:009)

©2012

FORNLEIFASTOFNUN ÍSLANDS SES

BÁRUGÖTU 3

101 REYKJAVÍK

SÍMI: 551 1033

FAX: 551 1047

NETFANG: fsi@instarch.is

www.instarch.is

EFNISYFIRLIT

1. INNGANGUR.....	4
2. LÖGGJÖF UM MINJAVERND.....	5
3. AÐFERÐIR VIÐ FORNLEIFASKRÁNINGU	7
4. FORNLEIFAR INNAN DEILISKIPULAGSREITS Í LANDI BREKKU.....	10
5. NIÐURSTÖÐUR FORNLEIFAÚTTEKTAR INNAN DEILISKIPULAGSREITS	22
6. HEIMILDASKRÁ.....	26
HNITASKRÁ Í ISN93.....	27

KORT AFTAST Í SKÝRSLU

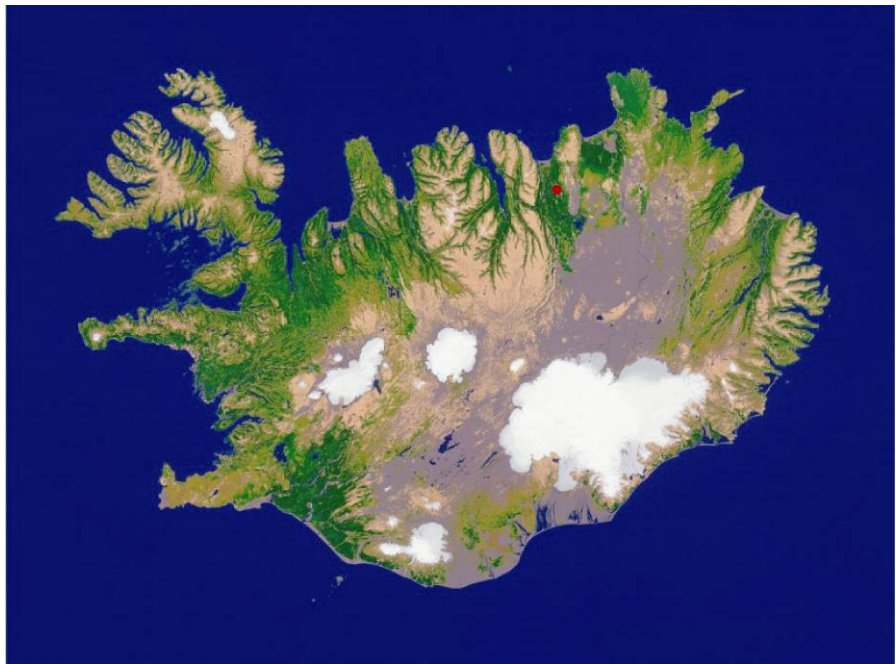
1. Deiliskipulagsuppdráttur TBB - Benedikts Björnssonar arkitekts
2. Fornleifakort - kort sem sýnir fornleifar innan deiliskipulagsreits

1. Inngangur

Í janúar 2012 gerði Fornleifastofnun Íslands samning við landeigendur í Brekku í Þingeyjarsveit um úttekt á fornleifum innan deiliskipulagsreits í landi jarðarinnar. Á jörðinni eru ráðgerðar talsverðar framkvæmdir vegna íbúðar- og ferðaþjónustusvæða í heimatúninu.

Samið var um að úttektin færi fram í byrjun sumars og yrði lokið með skýrslu fyrir miðjan júní.

Svæðið sem var undir í úttektinni, er sjálfur deiliskipulagsreiturinn sem skiptist annars vegar í íbúðasvæði sem er 11,3 ha stórt og hins vegar

í Rannsóknarsvæðið sýnt með rauðum hring á Íslandskorti. (Íslandskort fengið af heimasíðu Landmælinga Íslands.)

sem er 9,81 ha að stærð. Skráning á fornleifum innan deiliskipulagsreits var unnin af Elínu Ósk Hreiðarsdóttur í maí 2012 og sá Elín einnig um úrvinnslu og skýrslugerð.

Skýrsla þessi er byggð upp líkt og aðrar deiliskráningarskýrslur Fornleifastofnunar. Í öðrum kafla er að finna stutt yfirlit um löggjöf um minjavernd og í þeim þriðja farið yfir þær aðferðir sem notaðar voru við skráninguna. Fjórði kafli er svo sjálf skráningin en í þeim fimmta farið yfir helstu niðurstöður úttektarinnar. Aftast í skýrslunni er svo að finna kort og hnitaskrá í landshnitakerfi (ISN93 vörpun).

2. Löggjöf um minjavernd

Hátt á aðra öld er liðið síðan skráning fornleifa hófst á Íslandi en þó er enn langt í land að til sé heildstæð skrá um fornleifar á Íslandi. Á síðustu áratugum 19. aldar voru margir minjastaðir kannaðir á vegum Hins íslenska fornleifafélags, einkum og sérílagi staðir sem á einn eða annan hátt tengdust fornsögum og sögu þjóðveldisins. Eftir aldamótin dró úr fornleifakönnun á vegum félagsins og var þráðurinn ekki tekinn upp að nýju fyrr en um og eftir 1980.

Skoðanir manna á því hvað teljast fornleifar hafa breyst mikið á þessum tíma. Byggingar sem voru hversdaglegar fyrir hundrað árum síðan eru nú orðnar minjar um horfna lífshætti. Skilningur hefur vaknað á nauðsyn þess að skrá upplýsingar um slíkar minjar og vernda þær fáu sem eftir eru fyrir komandi kynslóðir. Nauðsynlegra upplýsinga um gerð og ástand fornleifa er aðeins hægt að afla með vettvangsathugun, og við það er venjulega átt með hugtakinu fornleifaskráning.

Skráningin sem hér er til umfjöllunar fellur undir deiliskráningu sem er nákvæmari útfærsla á aðalskráningu. Deiliskráning er yfirleitt aðeins gerð þar sem unnið er að deiliskipulagi eða umhverfismati. Í deiliskráningu þarf fornleifafræðingur að geta fullvissað sig um að allar fornleifar á afmörkuðu svæði hafi verið færðar á skrá. Þar af leiðandi er venjan að gaumgæfa mjög vel þau svæði þar sem framkvæmdir standa fyrir dyrum. Á undanförunum árum hafa verið gerðar breytingar á löggjöf um verndun fornleifa og hefur eftirlit með framkvæmd laganna verið aukið. Fornleifaskráning er bundin skipulagsgerð í þjóðminjalögum (nr. 107/2001) en þar segir:

10. gr.: „Fornleifum má enginn, hvorki landeigandi, ábúandi né nokkur annar, spilla, granda né breyta, ekki heldur hylja þær, laga né aflaga né úr stað flytja nema með leyfi Fornleifaverndar ríkisins.“

13. gr.: „Nú finnast fornleifar sem áður voru ókunnar og skal finnandi þá skýra Fornleifavernd ríkisins frá fundinum svo fljótt sem unnt er. Sama skylda hvílir á landeiganda og ábúanda er þeir fá vitneskju um fundinn. Ef fornleifar finnast við framkvæmd verks skal sá sem fyrir því stendur stöðva framkvæmd uns fengin er ákvörðun Fornleifaverndar ríkisins um hvort verki megi fram halda og með hvaða skilmálum.“

Mat á áhrifum skipulags á fornleifar gerir kröfur um fjölpætta athugun á heimildum og vettvangsrannsókn, enda er skilgreining á fornleifum í þjóðminjalögum víðtæk. Til fornleifa teljast hvers kyns leifar fornra mannvirkja og annarra staðbundinna minja sem menn hafa gert eða mannaverk eru á, svo sem:

- a. búsetulandslag, byggðaleifar, bæjarstæði og bæjarleifar ásamt tilheyrandi mannvirkjum og öskuhaugum, húsaleifar hvers kyns, svo sem kirkna, bænahúsa, klaustra og búða, leifar af verbúðum, naustum, verslunarstöðum og byggðaleifar í hellum og skútum;
- b. vinnustaðir þar sem aflað var fanga, svo sem leifar af seljum, verstöðvum, bólum, mógröfum, kolagröfum og rauðablæstri;
- c. gömul tún- og akurgerði, áveitumannvirki og leifar eftir veiðar til sjávar og sveita;
- d. gamlir vegir, stíflur, brýr, vatnsvöð, varir, hafnir og bátalægi, slippir, ferjustaðir, kláfar, vörður og vitar og önnur vega- og siglingamerki ásamt kennileitum þeirra;
- e. virki og skansar og önnur varnarmannvirki;
- f. gamlir þingstaðir, meintir hörgar, hof og vé, brunnar, uppsprettur, álagablettir og aðrir staðir og kennileiti sem tengjast siðum, venjum, þjóðtrú eða þjóðsagnahefð;
- g. áletranir, myndir eða önnur verksummerki af manna völdum í hellum eða skútum, á klettum, klöppum eða jarðföstum steinum og minningarmörk í kirkjugörðum;
- h. haugar, dysjar og aðrir greftrunarstaðir úr heiðnum eða kristnum sið;
- i. skipsflök eða hlutar úr þeim.

Minjar 100 ára og eldri teljast til fornleifa, en heimilt er þó að friðlýsa yngri minjar.

Það er skýrt af þessari skilgreiningu að fornleifar eru ekki aðeins öll mannvirki heldur einnig staðir sem á einn eða annan hátt tengjast menningu og atvinnuvegum, hvort heldur sem er vöð eða álagablettir. Þessari skilgreiningu er fylgt við hefðbundna fornleifaskráningu.

Ef nauðsynlegt er talið að spilla fornleifum eða hylja þær, þarf að leita heimildar Fornleifaverndar ríkisins.

3. Aðferðir við fornleifaskráningu

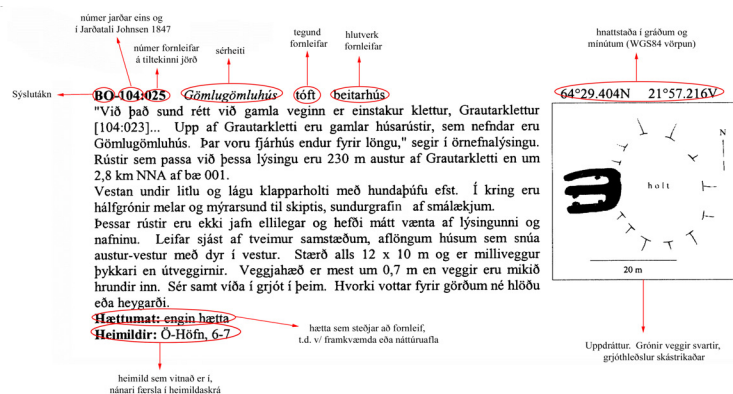
Það áhrifasvæði sem tekið var út í maí 2012 var rúmlega 20 ha stórt og var að stórum hluta innan þess svæðis sem áður taldist heimatún Brekku. Reiturinn náði þó bæði örlítið upp í hliðina ofan (NNA) við á kafla og eins niður fyrir (SSV) tún þar sem er hraunjaðar. Talsvert deiglendi er allra syðst á svæðinu, en annars er stærstur hluti svæðisins sléttuð tún í halla til suðvesturs. Deiliskipulagsreiturinn skiptist í tvö svæði. Norðvestar er svæði A þar sem ráðgerð er íbúðarhúsabyggð en suðaustar svæði B þar sem ráðgert er að byggja upp ferðaþjónustu en sú uppbygging er reyndar hafin.

Þar sem bæjarhóll Brekku og gamla heimatúnið er innan skipulagsreits var ljóst frá upphafi að talsvert af fornleifum myndu leyndist innan svæðis. Sú reyndist líka raunin því innan deiliskiplagsreits voru skráðar 14 fornleifar og tveir staðir að auki, sem teljast þó ekki til fornleifa lögum samkvæmt.

Við skráninguna var reiturinn allur genginn svo að góð yfirsýn fengist um hann. Notast var við þá vinnureglu að skilgreina allar fundnar minjar innan áhrifasvæðis „í stórhættu vegna framkvæmda“ þó að ljóst sé að sumum af minjunum meggi vel hlífa við skemmdum með réttum aðgerðum.

Í skráningarkerfi Fornleifastofnunar hefur hver sýsla skammstafað heiti (ÁR, SP o.s.frv.) og hver jörð hefur þriggja stafa númer. Miðað er við jarðaskiptingu eins og hún kemur fyrir í Jarðatali Johnsens frá 1847 og byggir tölusetning jarðanna á því. Skipting jarða um miðja 19. öld ræður ekki aðeins númerum í skránni heldur er miðað við hana þegar ákvarðað er hvaða jörð ákveðnir minjastaðir tilheyra. Hverjum minjastað er gefin kennitala sem er þriggja stafa númer sem hengt er við sýslutákn og jarðarnúmer (dæmi: SP-312:001). Fornleifaskrá hvernar jarðar hefst á stuttu yfirliti yfir skiptingu jarðarinnar, eignarhald hennar og matsverð, og einnig er gefin stutt lýsing á náttúrufari og búskaparaðstæðum og sléttun túna. Þar á eftir kemur listi yfir allar þær fornleifar sem fundust innan hvernar jarðar.

Í skránni fær hver minjastaður eina grein og er framsetning upplýsinganna stöðluð. Í fyrstu línu hverrar greinar eru grunnupplýsingar auðkennisnúmer, sérheiti, tegund, hlutverk og hnattstaða. Á eftir auðkennisnúmeri kemur sérheiti hennar ef eitthvert er og síðan tegund. Með tegundarflokkun er leitast við að skilgreina hvers eðlis fornleifin er, þ.e. hvort um er að ræða mannvirki af einhverju tagi sem enn sést, og þá hverskyns (t.d. tóft, garðlag eða varða), mannvirki sem vitað er um en er horfið (heimild, örnefni) eða fornleif sem ekki hefur verið mannvirki (álagablettur, sögustaður eða nátttröll). Allir fornleifastaðir eru greindir til

Dæmi um skráningu á dæmigerðum minjastað

tegundar en hlutverk þeirra er ekki alltaf hægt að ákvarða.

Á eftir hlutverki kemur hnattstaða minjastaðarins í gráðum og mínútum. Mæling hnattstöðu er gerð með GPS staðsetningartækjum (stillingin WGS 84) og er mælt í miðju hvers minjastaðar. Áætlað frávik frá miðju er oftast ekki meira en 5 metrar að meðaltali. Þar sem getur um „heimild um...“ t.d. útihús, þá er átt við að eingöngu eru til heimildir um staðinn, en minjar hafa ekki fundist á vettvangi við skrásetningu. Þó engar minjar hafi fundist, er engu að síður tekin hnattstaða staðarins ef unnt hefur verið að ákvarða hann á grundvelli fyrirbyggjandi upplýsinga með um 50 metra fráviki.

Í annarri línu hefst lýsing minjastaðar oftast á tilvitnun í fyrirbyggjandi heimildir en síðan er staðsetningu hans lýst. Þar á eftir kemur oft lýsing á aðstæðum og síðast lýsing á mannvirkinu sjálfu ásamt öðrum upplýsingum sem við eiga.

Í næstsíðustu línu er lagt mat á þá hættu sem minjastaðurinn kann að vera í. Hættustig eru eftirfarandi: 1) engin hætta, 2) hætta og 3) stórhætta. Þeir minjastaðir sem eru fjarri byggð og öllu því umróti sem hugsanlega gæti skemmt þá teljast ekki í hættu. Minjar á eða við svæði þar sem framkvæmdir eiga sér stað teljast í hættu ef hugsanlegt er talið að þeim verði rótað.

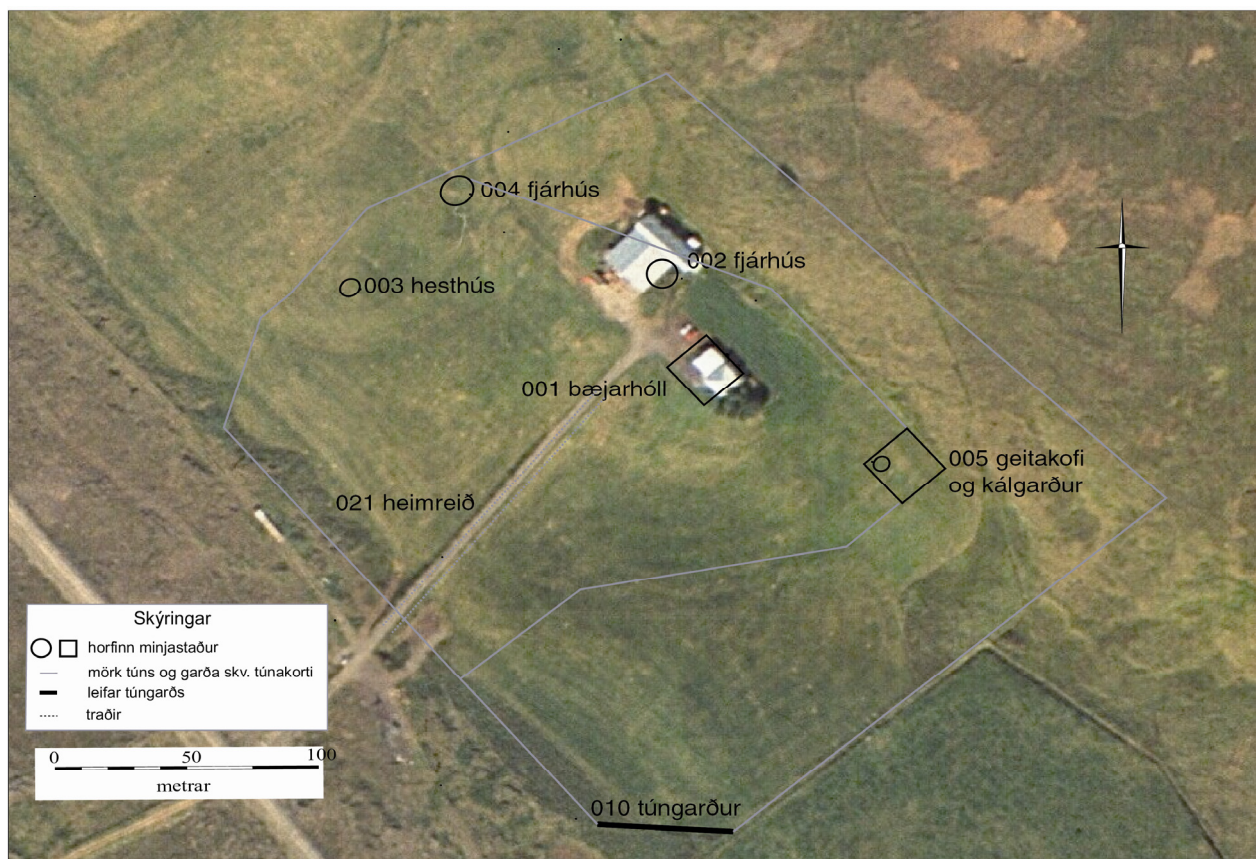
Sem dæmi um slíka staði má telja fornleifar í túni en þær teljast í hættu vegna þess umróts sem fylgir ábúð og búskap og minjastaðir sem eru á svæði þar sem framtíðar landnotkun er óráðin. Í stórhættu teljast minjastaðir þar sem miklar líkur teljast á að stöðum kunni að verða raskað vegna áætlaðs eða fyrirsjáanlegs umróts. Sem dæmi um slíka staði má nefna minjastaði sem eru á skipulagssvæði þéttbýlis, inni í skógræktarreitum, innan áhrifasvæðis stórframkvæmda eða sem uppblástur ógnar. Þá er í síðustu línu getið heimilda ef einhverjar eru, oft með skammstöfunum, en úr þeim er leyst í heimildaskrá aftast í skýrslunni.

4. Fornleifar innan deiliskipulagsreits í landi Brekku

SP-230 Brekka

1712: "Jarðardýrleiki xvi 6, og so tíundast presti og fátækum." JÁM, 215. 1493: Jörðin nefnd í bréfi. DI VII, 169.

Tún 3.2 ha, 9/10 slétt. Sáðreitir 400 m². -Túnakort. "Enginu spillir Laxá til stórs skaða ut supra. Úthagarnir eru bjarglegir fyrir sauðfé en mjög haglitlir fyrir stórgripi..." JÁM, 215.

Fornleifar merktar inn á túnakort frá því um 1919. Þegar svæðið var skráð vorið 2012 höfðu fimm hús risið sunnarlega í gamla túninu, þar sem útihús 005 stóð og á svæðinu vestar. Að auki hefur verið byggt við íbúðarhús (sjá 001) að norðaustan. Loftmynd er frá Loftmyndum og er eign eiganda Brekku.

SP-230:001 Brekka bæjarhóll bústaður

65°50.319N 17°20.061V

"Bærinn stendur neðarlega í vesturhlíð Hvammsheiðar, suðaustur frá Hrauni," segir í bókinni Byggðir og bú í Suður-Þingeyjarsýslu. Íbúðarhúsið sem nú stendur (byggt 1939) í Brekku er steinsteypt með hálfniðurgröfnum kjallara og stendur það á svipuðum stað og eldri bær gerði áður.

Bæjarhóllinn er í Brekku sem er aflíðandi til vesturs. Mikið malarplan hefur verið gert

bæði norðan og austan við íbúðarhúsið. Það sem er norðan við húsið er um 80 cm lægra en umhverfið. Austurplanið endar í malarslóða til suðurs niður hóllinn og að öðru malarplani við sumarhús sem nú hafa risið frá suðurhlið bæjarhól og til suðurs. Þegar skráningin var gerð (maí 2012) voru fjögur sumarhús á þessum slóðum og það fimmta í byggingu.

Bæjarhóllinn á Brekku er hár og fallegur og gott útsýni er frá honum. Samanlagt nær hóllinn yfir um 80 x 55-60 stórt svæði sem snýr NNA-SSV en hin eiginlega uppsöfnun er minni, nær mögulega yfir svæði sem er um 60 x 40 m að stærð. Hóllinn er greinilegastur að vestan þar sem hann rís úr hliðinni en rennur saman við brekkuna að austan. Þar hefur verið skorin sneið úr brekkunni á a.m.k. 60 m löngum kafla og í sárinu sem víða um 2 m á hæð (en mest um 4 m), má víða sjá dýrabein, ösku og einstaka leirkersbrot - hnit B). Suðurhlið bæjarhólsins er sæmilega greinileg en til norðurs fellur hann saman við þá hæð sem er norðan við, þar sem hlaða og

Bæjarhóll Brekku 230:001. Horft til norðausturs

fjárhús standa. Bæjarhóllinn er að stofni til náttúrulegur hól og er stæðilega hóla víða að finna umhverfis. Í efsta hluta hólsins (efstu 3-5 m) er hins vegar án efa að finna miklar

*Mynd til vinstri: Bæjarhóllinn í Brekku og hús sem risið hafa í suðurhluta gamla túnsins. Horft til ANA.
Mynd til hægri: Rof ofan við bæjarhúsin. Í því m.a. greina dýrabein og leirkersbrot. Horft til NNV.*

mannvistarleifar þó að framkvæmdir á honum hafi e.t.v. raskað þeim eitthvað. Gamli bærinn stóð áður á sama stað og íbúðarhúsið gerir nú (2012) fremur norðvestarlega á því svæði sem íbúðarhúsið frá 1939 var byggt.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir:BBSÞ, 499 og Túnakort

SP-230:002 *Hesthúshóll* þúst hesthús

65°50.335N 17°20.236V

Hús er merkt inn á túnakort frá um 1919 um 120 m NNV við gamla bæinn 001. Þar stóð hesthús á hól sem dró nafn af því en í örnefnaskrá segir um staðinn: "Niður af Ærhúshól [003] er Hesthúshóll". Hesthúshóllinn er enn greinilegur í túninu. Hann er neðsti (vestasti) hóllinn í röð hóla sem snúa austur-vestur í túninu norðan við bæ og virðast útihús hafa staðið á þeim öllum (sjá einnig 003 og 016). Hægt er að sjá hvar síðustu húsin á hólnum hafa staðið, um 150 m austan við veg 853 en 85 m norðan við heimreið að Brekku.

Á þessum stað er stór hóll í túnunum sem hallar til vesturs. Hóllinn er sá neðsti af þremur ávölum hóltoppum. Gróflega áætlað má segja að Hesthúshóllinn sé nú um 30 m í þvermál. Norðarlega á hólnum er dæld sem er um 11 x 5 m stór og snýr norður-suður. Líklega hafa síðustu húsin á hólnum staðið á þessum stað. Gróflega má áætla að þau hafi

Dæld í Hesthúshól 230:002, horft til SSV

skipst í tvö hólf og það nyrðra hefur líklega snúið þvert á það syðra eða austur-vestur. Að öðru leyti er ekki hægt að segja mikið um húsið sem þarna stóð síðast en frekari mannvistarleifar leynast án efa undir sverði.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Ö-Brekka, og Túnakort

SP-230:003 *Ærhús* þúst fjárhús

65°50.354N 17°20.182V

Útihús er merkt inn á túnakort frá um 1919 um 100 m norðan við bæ 001. Húsið var fjárhús við það voru kennd mörg örnefni í kring sbr. örnefnaskrá: "Yzt í túninu er Ærhúshóll. Norðan við Ærhúsið er Ærhúslaut, og þar upp af er Ærhúsgil." Ærhúsið stóð þar sem afar stór hóll er í túninu og eru minni hólar í framhaldi af honum bæði til vesturs (sjá 002) og austurs (sjá 016).

Á þessum stað er stór hóll í túnunum sem hallar til vesturs. Hóllinn er í miðið af þremur ávölum hóltoppum.

Nokkuð erfitt er að áætla hvar hinum eiginlega Ærhúshóli sleppir. Samkvæmt víðustu mælingu er hóllinn um 70 m í þvermál en líklega væri þó eðlilegra að telja hann um 50 m í þvermál. Á hólnum má greina hvar síðustu húsin hafa að líkindum staðið en er gróðurbreytingar á svæði sem er 15-20 x 4-5 m stórt og snýr norður-suður. Um 25 m austan við þennan stað, á og í jaðri Ærhúshóls er hnúta á hólnum og önnur um 16 m sunnan staðinn og ekki er útilokað að þar leynist mannvist undir sverði þó ekki sé hægt að fullyrða um það. Reynir Baldur Ingvason, heimildamaður man eftir að faðir sinn hafi sett upp hey á Ærhúshólnum en síðustu fjárhúsin á hólnum voru horfin fyrir hans minni.

Ærhúshóll 230:003, horft til VSV. Ef grannt er skoðað sést smápýfi fyrir miðri mynd þar sem síðustu húsin á hólnum stóðu.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Ö-Brekka, 1 og Túnakort

SP-230:004 *Fjárhúshóll* heimild um fjárhús

65°50.335N 17°20.074V

Útihús er merkt inn á túnakort frá um 1919 um 25 m norðan við bæ 001. Húsin voru fjárhús og stóðu á s.k. Fjárhúshól. Um hann segir í örnefnaskrá: "Niður af Ærhúshól [003] er Hesthúshóll [002]. Sunnar og ofar er Fjárhúshóll." Reynir Baldur Ingvason, heimildamaður, man vel eftir síðustu fjárhúsunum úr torfi og grjóti sem stóðu á þessum stað allt fram til 1970 og tóku þau um 60 fjár. Þá voru húsin rifin og árið 1971 voru stór steinsteypt fjárhús og hlaða tekin í notkun á sama stað og standa þau enn þó að fjárbúskapur sé ekki lengur stundaður á bænum. Svæðinu þar sem eldri fjárhús stóðu hefur nú verið umturnað. Stór fjárhús og hlaða voru byggð á sama stað og talsverð sneið hefur verið tekin úr brekkunni austan við, við þær eða aðrar framkvæmdir á þessum slóðum. Malarvegur frá hlaði norðan við íbúðarhús liggur á bak við (austan við) bygginguna.

Fjárhúsið hefur verið nálægt því sem yngri fjárhús standa nú eða í suðurjaðri þeirra. Ekki er hægt að greina neinar leifar þess lengur og vart hægt að tala um eiginlegan hól á þessu svæði lengur.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Ö-Brekka, 1 og Túnakort

SP-230:005 *Geithúshóll* heimild um geitakofa 65°50.298N 17°20.001V

Útihús og sáðreitur eru merktir inn á túnakort frá um 1919 um 55 m fyrir sunnan bæ 001. Húsin stóðu á Geithúshól en um hann segir í örnefnaskrá: "Þar sem bærinn er suður af honum er Geithúshóll." Mannvirkir hafa verið nálægt þeim stað þar sem nú (2012) hefur verið byggt langt sumarhús (númer 1-3) og malarplan gert norðaustan við. Alls engar leifar eldri mannvirkja sást nú á þessum stað og ekki er hægt að tala um eiginlegan hól lengur. Svæðinu hefur mikið verið breytt enda vegir, bílastæði og sumarhús á þessum slóðum nú.

Samkvæmt túnakortinu mætti ætla að kálgarðurinn hafi verið um 20 m á kant og að geitakofinn hafi verið í norðvesturhorni hans. Reynir Baldur Ingvason, heimildamaður, man eftir kofa úr torfi og grjóti á þessum stað þó ekki hafi verið geitur í honum í hans tíð. Hann telur að kofinn hafi verið um 7 x 4-5 m að stærð, gróflega áætlað.

Hættumat: stórhætta, vegna byggingar

Heimildir:Ö-Brekka, 1 og Túnakort

SP-230:008 *Merkigarður* garðlag landamerki 65°50.454N 17°20.481V

"Upp af Dranghrauni heita Hæðir. Yzt á hæðum hét áður Merkivarða og Merkigarður var þar niður af," segir í örnefnaskrá. Merkijagarðurinn sést enn á köflum tæpum 400 m norðan við bæ 001. Garðurinn hefur að stóru leyti legið í heiðinni en lá jafnfram þar sem nú eru heimatún brekku í halla til vesturs.

Garðurinn liggur niður hlíðina ofan við túnin í Brekku til SSV. Hann hverfur í

Garður 230:008. Á mynd til vinstri er horft til norðurs en á mynd til hægri til norðausturs

lækjardrag fast ofan við þar sem tún taka við og þar er um 90 m eyða í hann þar sem eru

sléttuð tún. Þá má aftur greina hann á óræktarbletti í túnunum þar sem ekki hefur verið sléttað. Þessi kafli er um 60 m langur og snýr NNA-SSV. Þá taka tún aftur við og þar hverfur garðurinn, um 130 m vestan við veg 853 en þó má sjá skugga í túninu í framhaldi sem gæti verið vísbending um fyrri legu garðsins. Neðan við tún tekur við hraun og engin merki sjást um hann þar, innan þess svæðis sem skráð var við úttekt á deiliskipulagsreit vorið 2012. Garðurinn er fornlegur virðist hluti af fornu garðakerfi svæðisins. Hann er víða mjög reisulegur eða allt að 5-6 m breiður og 0,5 m hár. Garðurinn er vaxinn lyngi, mosa og grasi. Hann mjókkar ekki upp í toppinn heldur er hann með dæld í miðjunni og hæðir beggja vegna við og er sú syðri víðar hærri. Ekki sést greinileg dæld samsíða garðinum þar sem ætla mætti að torf hefði verið skorið. Við skráningu var garðurinn einungis rakinn á um 60 m kafla innan deiliskipulagsreits en ljóst að hann hefur áður náð töluvert langt upp í hliðina ofan við bæinn þar sem hann er líklega heillegur.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Ö-Brekka, 1

SB-230:009 garðlag vörslugarður

65°50.459N 17°20.640V

Grjóthlaðinn garður liggur neðan allra túnanna á Brekku og í vesturjaðri deiliskipulagsreits. Garðinn má greina allt frá landamerkjum í norðri og slitrótt í um 650 m til suðurs þar sem túngarður tekur við á stuttum kafla áður en hann hverfur í mýrlendi um 220 m norðan við merki við Klömbur. Garðurinn liggur í hraunlendi nálægt túnjaðri og var byggður til að verja tún gegn ágangi búfjár. Stutt austar taka víðast við slegin tún en til vesturs er fremur úfið hraunlendi að vegi 853 og áfram til vesturs. Garðurinn snýr nálega NNV-SSA. Hann er hlaðinn úr hraungrýti og er nokkuð kræklóttur. Þar sem hann er hæstur er hann rúmlega 1 m á hæð en víða er hann talsvert lægri og á köflum hverfur hann alveg í hraunið. Garðurinn er víðast hlaðinn úr einfaldri röð hraunhella og sjást mest 5-6 umför. Víðast er hann aðeins 0,3-0,4 m á hæð og um 0,3 m á breidd. Á nokkrum stöðum sjást óverulegar hleðslur samsíða garðinum. Sú nyrsta (hér merkt B) er um 60 m sunnan við norðurmerki Brekku. Hún er um 5 m austan við garðinn, er kræklótt í hrauninu en liggur samsíða garðinum, á tæplega 20 m kafla en liggur svo í sveig til norðausturs að túnajaðri. Þessi hraunhleðsla er mosavaxnari og lægri en sjálfur garðurinn. Rúmum 100 m sunnar er aftur að finna kræklóttar hleðslur (hér merkt C) sem virðast í tengslum við garðinn. Þær eru þar sem garðurinn liggur fram hjá tveimur lautum eða dældum inn í hraunjaðarinn. Þar hafa verið hlaðnar tvær hleðslur fyrir hraunbolla. Sú sem er nær garðinum er um 5 m austan hans. Hún er 3 m löng (norður-suður),

Garður 230:009. Á mynd til vinstri er horft til suðurs en á hægri mynd, sem er að hleðslu B sem er samsíða garði, er horft til NNV

um 0,8 m há og 1 m

breið. Austari hleðslan er um 10 m austan við garðinn og má rekja hana á um 6 m kafla áður en hún verður að ógreinilegri steinröð sem líklega er undirstaða undir girðingu. Garðurinn hverfur í rask nokkru áður en komið er suður að heimreið að Brekku en hann má aftur rekja um 25 m sunnan hennar. Þar liggur hann á um 80 m kafla áður en í framhaldi af honum (þó í svolítið aðra stefnu) tekur við túngarður sem hlaðinn hefur verið á túnmörkum eins og þau voru um 1919 samkvæmt túnakorti frá því ári, sjá 010. Samkvæmt Reyni Baldri Ingvasyni, heimildamanni, var hraungarðurinn líklega hlaðinn á 19. öld.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SP-230:010 garðlag túngarður

65°50.220N 17°20.140V

Samkvæmt túnakorti frá 1919 má ætla að túnamörk hafi þá verið víkkuð til ANA (ofan við tún) og til SSA (innan við tún) en á túnakortinu eru sýnd bæði eldri og yngri mörk túnsins. Ekki er vitað hvort garður hefur markað gömlu túnmörkin að fullu en garður sem markað hefur suðurhorn ytra túngarðs sést enn í framhaldi af hraungarði 009 sem er neðan

Túngarður 230:010. Horft til vesturs.

við tún. Túngarðinn greina á kafi í sinu og hverfur svo í deiglendi. Hann sést á tæplega 50 m kafla áður en hann hverfur í mýri. Þar sem garðbúturinn fannst er deiglendi ofan við hraunjaðar.

Garðurinn er um 50 m langur en tæplega 1 m á breidd og 0,8 m á hæð þar sem mest er.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir:Túnakort

SP-230:011 vegur leið

65°50.263N 17°20.253V

Eldri vegur um sveitina lá skammt austan við núverandi veg (853), neðan túna í Brekku og í jaðri deiliskipulagsreits. Eldri vegur er á bilinu 20-60 m ofan (norðaustan) við núverandi veg (853). Gamli vegurinn var líklega gerður í kringum 1940 samkvæmt ábúanda og telst því ekki til fornleifa

samkvæmt

100 ára reglu
en skráning á
honum er þó
látin fylgja
með.

Vegur
inn liggur á
um 650 m
löngum kafla
innan

Vegur 230:011. Á mynd til vinstri er horft til norðvesturs en mynd til hægri til suðvesturs.

deiliskipulagsreits. Hann er víða 3-4 m breiður og 0,5-0,8 m hár en á einstaka stað er hann þó hærri þar sem hann liggur um hraungjótur og hlaðið hefur verið undir hann. Hann liggur áfram til norðurs út úr landareigninni en að sunnan liggur hann í sveig til suðvesturs um 100 m suðvestan við heimreið að Brekku og fer þar undir núverandi þjóðveg. Um 3 m löng, 0,5 m breið og 0,6 m há hraunhleðsla til austurs frá veginum á kaflanum milli heimreiðar og þar sem vegur hverfur undir núverandi þjóðveg, um 50 m sunnan við heimreið.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SP-230:012 heimild um vörslugarð

65°50.399N 17°20.177V

"Yzt í túninu er Ærhúshóll. Norðan við Ærhúsið [003] er Ærhúslaut, og þar uppaf er

Ærhúsgil. Milli gilsins og Ærhúslautar hefur verið forn merkjagarður, sem lá frá Húsavík upp í Mývatnssveit, " segir í örnefnaskrá. Engin merki garðlagsins sjást nú ofan Ærhúslautar og neðan Ærhúsgils um 170 m NNV við bæ 001. Samkvæmt lýsingu hefur garðurinn verið á milli Húsavíkur og Mývatnssveitar og því legið eftir hliðinni NNV-SSA. Um 140 m utar (NNV) sést hins vegar lína eða skuggi efst í túninu sem liggur NNV-SSA í sömu stefnu en þar var hins vegar aðeins hlaðið undir girðingu samkvæmt Reyni Baldri Ingvasyni heimildamanni og enginn forn garður á þessum slóðum svo langt sem hann man.

Ærhúsgil liggur nálega austur-vestur í brekkunni ofan við sléttuð túnin en hverfur til vesturs h.u.b. þar sem túnin taka við. Niður af henni er hins vegar mikil og breið laut í túninu sem afmörkuð er af miklum hólum, Ærhúshól/Hesthúshól til suðurs en nafnlausum hól til norðurs. Lautin er stór og skjólgóð og opin til vesturs.

Athygli vekur að örnefnaskráin kallar garðinn landamerkjagarð en það getur hann ekki verið hafi hann legið norður-suður á þessum slóðum eins og ætla má af þeirri staðreynd að talað er um hann frá Húsavík og að Mývatni.

Hættumat: stórhætta, vegna ábúðar

Heimildir:Ö-Brekka

SB-230:016 *Hesthúshæð* þúst hesthús 65°50.385N 17°20.137V

"Upp af Ærhúshólnum [003] er hæð sem heitir Hesthúshæð", segir í örnefnaskrá. Af ummerkjum að dæma virðist ljóst að Hesthúshæð er efst í núverandi túni. Hún hefur verið fast utan (norðan) við norðurhorn gamla túnsins (eins og það er sýnt á túnakorti frá 1919) og beint ofan við Ærhúshól. Hóllinn tekur við fast norðaustan við fjárhús og hlöðu sem nú standa á Brekku. Hóllinn hefur verið sléttaður í tún. Hann er geysistór og er án efa að stærstum hluta

Hesthúshæð 230:016. Á vinstri mynd er horft til suðausturs en á hægri mynd til norðvesturs

náttúrulegur en ekki er ólíklegt að einhverjar mannvistarleifar sé að finna efst á honum, undir sverði. Ofan við hóllinn tekur við lyngi vaxin hlið en neðan hans og umhverfis eru sléttuð tún í halla til vesturs.

Hóllinn er um 70 x 60 m stór og snýr NNV-SSA. Helst er að vænta mannvistarleifa á efsta hluta hans sem er um 50 x 25 m að stærð. Á þessu svæði mætti helst giska á að hús hefðu staðið norðarlega, um 120 m NNA við bæ 001, á svæði sem er 6 x 4 m stórt og snýr norður-suður. Rétt er að taka fram að þetta er ekki afgerandi, aðeins byggt á vísbendingum gróðurfars á hólnum. Vel má vera að mannvistarleifar leynist undir sverði á öðrum stöðum í hóltoppnum. Reynir Baldur Ingvason, heimildamaður, mundi ekki eftir húsum á þessum stað og þau hafa því líklega verið horfin fyrir hans minni.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SP-230:017 garðlag óþekkt

65°50.446N 17°20.424V

Óljósar leifar, mögulega garðleifar, eru á óræktarbletti í túni Brekku, um 355 m NNA við bæ 001 en tæpum 150 m ofan (NNA) við veg 853. Til norðurs fjara leifarnar út um 18 m sunnan við forngarð 008.

Óræktarblettur sem hallar til vesturs líkt og túnið. Talsverður sinuvöxtur er þar en umhverfis blettinn eru slegin tún.

Um er að ræða ógreinilegar leifar, hrygg í landslaginu sem liggur fyrst upp brekkuna (NNA-SSV) í um 20 m en beygir þá til norðurs og liggur í um 20 m til viðbótar áður en hann fjarar út. Hryggurinn er víða 1-1,5 m á breidd en 0,2 m á hæð en þó er sá hluti hans sem liggur NNA-SSV hærri. Hann er vaxinn sinu og mosa. Samkvæmt Reyni Baldri Ingvasyni, heimildamanni var kartöflurækt á þessum slóðum og má því helst ætla að ummerkin tengist því.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Leifar 230:017, horft til norðurs

SP-230:018 Reykjahverfisgötur heimild um leið

65°50.387N 17°20.107V

"Upp þessa hæð [Hesthúshæð 016] ofan við ærhúsin [003] lágu Reykjahverfisgötur yfir heiðina af veginum við túnið", segir í örnefnaskrá. Göturnar lágu úr túni Brekku og yfir Hvammsheiðina til norðausturs. Engin ummerki sjást nú um þann hluta leiðarinnar sem var innan túns en malarvegur liggur í framhaldi af þeim til norðausturs. Veginn gerði faðir Reynis Baldurs Ingvasonar heimildamanns á svipuðum slóðum og Reykjahverfisgötur lágu áður.

Leifar eldri gatna sjást sumstaðar í nágrenni hans. Leiðinni var ekki fylgt utan deiliskipulagsreits. Túnin er sléttuð í halla til SSV en ofan þeirra eru lyngivaxnar heiðarhlíðar. Engin ummerki leiðarinnar sjást innan skipulagsreits.

Hættumat: hætta, vegna ábúðar

Heimildir:Ö-Brekka, 1-2

SP-230:019 garðlag landamerki

65°50.107N 17°20.003V

Hlaðinn garður er á merkjum milli Brekku og Klambra. Garðurinn sést bæði neðan og ofan vegar (853) en að þessu sinni (maí 2012) var einungis skráður sá hluti hans sem var innan deiliskipulagsreits. Þar má fyrst greina garðinn þar sem hann stingur sér undan veginum, á merkjum og um 290 m SSA við heimreið að Brekku. Fast ofan við veg liggur garðurinn yfir

Merkjagarður 230:019. Á mynd til vinstri er horft til suðvesturs en á hægri mynd til norðausturs.

hraunkamb en því næst til norðurs yfir grasivaxið deiglendi. Efst liggur hann upp lyngi og grasi vaxna heiðarhlíðina.

Fast ofan þjóðvegur liggur garðurinn nálega norður-suður á um 70 m kafla yfir hraunið en beygir því sem næst, eins og merkin, til norðausturs. Sá hluti garðsins sem er næst vegi er fremur umfangslítill, vart meira en undirstaða undir girðingu. Þar sem garðlagið beygir verður það umfangsmeira og breytir um svip. Þar er hann gróinn þó að grjót megi greina norðan í honum. Á þessum kafla er hann allt að 1,5 m á breidd en 0,4 m á hæð og alveg flatur í toppinn. Þessi hlið garðsins var rakin á um 300 m löngum kafla upp í hlíðina en var þá komið talsvert fyrir utan deiliskipulagssvæði og honum því ekki fylgt áfram til norðausturs á merkjum. Garðurinn var því samtals skráður á um 370 m kafla.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

SP-230:020 garðlag óþekkt

65°50.356N 17°20.392V

Um 5 m löng hleðsla sem snýr NNA-SSV í hraunjaðrinum neðan við túnin á Brekku og um 260-270 m austan við bæ. Í framhaldi af henni má greina rák eða skugga í sléttu túninu til NNA á um 200 m kafla þvert yfir túnin. Hleðslan sem sést er í hrauni en skugginn liggur í gegnum sléttað tún.

Sjálfr hraunhleðslan er óveruleg, 0,5 m á breidd, 0,2-0,3 m á hæð og sem fyrr segir um 5 m löng. Hún er á kafi í sinu. Í framhaldi má greina ógreinilegan hrygg eða skugga í túninu á um 200 m kafla. Allra efst (NNA) í túninu verður línar að óræktarrönd. Á þessum stað lá samkvæmt heimildamanni girðing upp brekkuna og hefur líklega verið hlaðið eitthvað undir hana, a.m.k. á kafla.

Hleðslan er hins vegar ekki 100 ára gömul og telst því ekki til fornleifa lögum samkvæmt en leyft að fylgja með í skránni.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Hleðsla 230:021 horft til suðvesturs

SP-230:021 heimild um leið

65°50.276N 17°20.201V

Inn á túnakort frá því um 1919 er merkt heimreið að bænum á Brekku 001 frá vesturjaðri túna og upp á bæjarhóllinn. Gamla heimreiðin hefur legið á hartnær sama staða og heimreiðin að bænum gerir nú og engin ummerki sjást um eldri heimreið. Heimreiðin er malarvegur sem liggur upp talsverða brekku, upp á bæjarhóllinn. Engin ummerki eldri heimreiðar sjást lengur.

Hættumat: stórhætta, vegna framkvæmda

Heimildir: Túnakort

5. Niðurstöður fornleifaúttektar innan deiliskipulagsreits

Við úttekt á deiliskipulagsreit voru skráðar 14 fornleifar af ýmsum toga og að auki greint frá tveimur stöðum til viðbótar sem ekki teljast til fornleifa lögum samkvæmt. Minjarnar voru nokkuð fjölbreytilegar en eins og gefur að skilja þegar staðsetning reitsins er höfð í huga voru ýmiskonar útihús algengust. Auk þeirra voru hins vegar skráðar þrjár leiðir, tveir merkjagarðar, bæjarhóll, tvær óverulegar hraunhleðslur, túngarður og vörslugarðar. Talsverður hluti fornleifanna var þegar horfinn af yfirborði eins og gefur að skilja, enda verið búið á jörðinni samfelld í gegnum aldirnar og hefðbundnum búskap ekki hætt fyrr en árið 1987. Jarðnæði jarðarinnar í láglendi er einnig takmarkað og því hefur það að stórum hluta verið sléttað með tilheyrandi raski á minjum.

Hér verður farið lítillega yfir helstu minjaflokka á áhrifasvæðinu:

Bæjarhóllinn á Brekku (230:001) er án efa einn mikilvægasti minjastaðurinn á jörðinni þó að engar minjar sjáist nú á yfirborði. Bæjarhólar myndast þar sem bæir hafa staðið á sama stað um aldir. Hólarnir verða til úr gólflogum sem hafa hlaðist upp í tímans rás, byggingarefni, torfi og grjóti og öskuhaugum. Í bæjarhólum er helst að leita upplýsinga um húsakort, fæðu og almenn lífsskilyrði til forna og þar eru mestar líkur á að finnist merkir gripir. Bæjarhólar eru því mikilvægir minjastaddir en jafnframt eru þeir sá minjaflokkur sem hefur farið einna verst í uppbyggingu í landbúnaði og endurbótum á húsakosti á 20. og 21. öld. Á Brekku verður að teljast líklegt að minjar séu undir sverði á stórum hluta bæjarhólsins. Þar hafa átt sér stað talsverðar framkvæmdir bæði í tengslum bygging viðbygginga við íbúðarhúss, malarvega og plana. Efst á bæjarhólnum hefur verið skorin sneið í hann og þar má sjá dýrabein og leirkersbrot.

Einn algengasti minjaflokkurinn innan deiliskipulagsreits var, eins og áður kom fram, útihús. Á flestum byggðum bóllum hafa verið fjölmörg útihús í túnnum. Þar voru algengust fjárhús, hesthús og fjós en einnig skemmur, smiðjur og hrútakofar svo eitthvað sé nefnt. Öll þekkt útihússtæði af túnakorti Brekku frá um 1919 voru skráð, jafnvel þótt ekkert sæist á vettvangi lengur, enda geta húsaleifar lengi leynst undir yfirborði þótt tún hafi verið sléttuð eða byggt á þeim. Innan reitsins var skráð staðsetning tveggja hesthúsa (230:002 og 016), tveggja fjárhúsa (230:003-004) og staðsetning geitakofa (230:005). Í engu tilfelli sáust hús eða greinilegar rústir en í þremur tilfellum (230:002, 003 og 016) voru þó þeir hólar sem húsin höfðu staðið á lítt raskaðir og jafnframt mátti vel greina staðsetningu síðustu húsanna á hólnum t.d. á breytingum á gróðurfari eða dældum í hólana. Hinir hólarnir tveir og flestar eða

allar þær leifar sem þar kunna að hafa leynst eru horfnar, annars vegar við byggingu yngra fjárhúss (230:004) og hins vegar við byggingu sumarbústaðar (230:005) og framkvæmdum því tengdu. Ljóst er að mannvistarleifa er að vænta í þeim hólum sem útihús hafa staðið um aldir og rétt að benda á að ekki er ólíklegt að einhverjar leifar um fleiri hús sem hér eru nefnd kunna að leynast undir sverði og koma í ljós við framkvæmdir.

Leiðir liggja um öll byggð ból hér á landi og víða um óbyggðir. Á mörgum bæjum er bæði að finna styttri slóða frá bæ og til ýmissa staða innan jarðar og lengri götur, ýmist til nærliggjandi bæja eða þjóðleiðir um héruð. Á áhrifasvæðinu var skráð ein fornleif sem kalla mætti þjóðleið (230:018). Það voru svokallaðar Reykjahverfisgötur sem lágu frá bænum og yfir í Reykjahverfi en engin ummerki sást um þær innan deiliskipulagsreits. Innan deiliskipulagsreit var einnig skráð eldri heimreið (230:021) að bænum sem merkt er inn á túnakort frá 1919 en yngri heimreið liggur á sama stað og engin ummerki sjást því um eldri götur. Að lokum má nefna að talsvert umfangsmikill vegur, gamli þjóðvegurinn um svæðið var skráður neðan við heimatúnið (230:011). Vegurinn er upphlaðinn með hraungrýti á löngum köflum og hið merkilegasta mannvirki en var líklega aðeins byggður um 1940 og telst því ekki til fornleifa þó að verið getur að eldri leið hafi legið á svipuðum slóðum.

Aðrir staðir sem skráðir voru innan deiliskipulagsreits voru garðlög af einhverri tegund. Garðlögin voru eins misjöfn og þau voru mörg og þau bera vitni um hversu fjölbreytilegu hlutverki hlaðnir garðar hafa frá fyrstu öldum og fram eftir þeirri tuttugustu gengt til sveita. Það garðlag sem við fyrstu sýn mætti ætla að væri bæði fornlegast og umfangsmest á svæðinu er *Merkjagarður* á norðurmerkjum (230:008). Hann hefur legið upp alla hliðina en er nú víða horfinn innan deiliskipulagsreits. Garðurinn sést þó greinilega á um 60 m kafla innan óræktarbletts í túninu og er þar bæði mikilfenglegur og fornlegur. Ekki er vitað til að garðsins sé getið í fornum heimildum en allt bendir til að hann sé hluti af miklu kerfi fornra garðlaga sem finna má víða um Þingeyjarsýslur og víða hafa verið byggðir á 10.-13. öld - þó vitanlega sé ekki hægt að skera úr um aldur þessa garðs það nema með könnunarskurði.¹ Heimildir geta um annan fornan garð á úttekarsvæðinu (230:012) en samkvæmt þeim var hann hluti af þeim garði sem lá frá Húsavík að Mývatni og hefur því legið eftir endilangri jörðinni. Engin ummerki sjást nú um þennan garð innan úttekarsvæðis. Aðrir garðar eru líklega yngri. Nokkuð stæðilegur, grjóthlaðinn garður er á suðurmerkjum við Klömbur (230:019) og nær hann þvert yfir allan skipulagsreitinn. Langur garður var einnig skráður þvert yfir skipulagssvæðið, í suðvesturjaðri þess (230:009). Garðurinn liggur um

¹ Elín Ósk Hreiðarsdóttir. 2011.

hraunið, er hlaðinn úr hraungrýti, kræklóttur og ógreinilegur á köflum. Hann var líklega hlaðinn á 19. öld samkvæmt Reyni Baldri Ingvasyni heimildamanni, til að verja heimatúnin ágangi búfænaðar. Í framhaldi að þessum garði mátti greina stuttan bít af garðlagi sem hefur verið hlaðið á mörkum túnsins eins og þau voru 1919 samkvæmt túnakorti (sjá 230:010). Garðurinn sést aðeins á um 50 m kafla áður en hann hverfur í deiglendi en líklegt er að garðlag kunni að hafa markað af túnið á stærri kafla áður. Tvær óverulegar hleðslur eða garðlög voru skráðar einnig skráðar annars staðar á reitnum. Önnur var innan sama óræktarblettis og áður er getið (sjá 230:017). Hún var L-laga og óljós og má vera að hún tengist kartöflurækt á þessum slóðum samkvæmt Reyni Baldri Ingvasyni heimildamanni. Hin hleðslan var í hraunjaðrinum neðan við tún og var þar greinileg á stuttum kafla en lína eða skuggi sást í framhaldinu upp allt túnið (sjá 230:020). Samkvæmt Reyni var aðeins hlaðið undir girðingu á þessum stað, á fyrri hluta 20. aldar og telst staðurinn því ekki til fornleifa samkvæmt laganna skilgreiningu.

Talsverður hluti fornleifa á svæðinu er þegar horfinn af yfirborði, ýmist í framkvæmdir sem tengjast hefðbundnum búskap sem stundaður var á jörðinni fram til 1987 eða í tengslum við framkvæmdir við ferðaþjónustu- og íbúðarsvæði sem hófust nýlega. Í sumum tilfellum kunna öll ummerki um minjastað að hafa horfið í slíku raski en ekki er óalgengt að einhverjar leifar leynist undir sverði þótt ummerki um minjastaði hafi verið afmáð af yfirborði. Það er því ljóst að minjar geta þar enn leynst í hættu þó að ekkert sjáist á yfirborði. Við skráningu var því ákveðið að telja allar fornleifar innan skipulagsreits í stórhættu sama hvort yfirborðsummerki væru merkjanleg eða ekki - og óháð staðsetningu þeirra miðað við þau mannvirki sem áætluð eru innan reits. Ástæðan er sú að algengt er að minjar á framkvæmdasvæðum verði fyrir raski, jafnvel þó að engar byggingar eða framkvæmdir á þeim. Það er því rétt að flokka alla minjastaði á svæðum þar sem umfangsmiklar framkvæmdir eru áætlaðar í mikilli hættu. Það er hins vegar rétt að taka fram að þrátt fyrir að fornleif teljist í hættu er ekki þar með sagt að rask á henni sé óhjákvæmilegt, aðeins að hún sé inn á áhrifasvæði framkvæmda þar sem mikils rasks sé að vænta. Af stöðunum 14 sem teljast til fornleifa má t.d. færa rök fyrir því að fornleifar nr. 230:003, 010, 016, 018-19 séu í mun minni hættu en fornleifar 230:001-002, 004-005, 008-009, 012, 017 og 021 en þær fyrrnefndu eru á reitum sem engar beinar framkvæmdir eru áætlaðar á meðan þær síðarnefndu ná allar inn á afmarkaða byggingareiti eða eru skornar af áætluðum götum. Í einhverjum tilfellum ætti ekki að vera erfitt, í samvinnu við Fornleifavernd ríkisins, að tryggja það að framkvæmdir skemmi ekki fornleifar. Þar sem

ekki verður hjá raski komið þarf úrskurðar Fornleifaverndar ríkisins hvort og með hvaða skilmálum fornleifar megi víkja.

6. Heimildaskrá

BBSÞ: Helgi Jónasson, Jóhanna Á. Steingrímsdóttir og Erlingur Arnórsson. 1985. *Byggðir og bú Suður-Þingeyinga*.

DI: *Íslenskt fornbréfasafn I-XVI*. 1857-1972. Kaupmannahöfn/Reykjavík.

Elín Ósk Hreiðarsdóttir. 2011. “Kínamúrar Íslands”. Í bókinni *Upp á yfirborðið: Nýjar rannsóknir í íslenskri fornleifafræði*. Fornleifastofnun Íslands. Reykjavík.

JÁM: *Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns. Þingeyjarsýsla*. 1943. XI. bindi. Kaupmannahöfn.

JJ: J. Johnsen. 1847. *Jarðatal á Íslandi*. Kaupmannahöfn.

Fornleifastofnun Íslands: **ÍSLEIF**, gagnagrunnur um íslenskar fornleifar.

Ö-Bakki: *Örnefnaskrá Bakka*. Jón Bergvinsson skráði og Bragi Jónsson bætti við handritið 1966. Ari Gíslason skráði. Örnefnasafn Stofnun Árna Magnússonar í íslenskum fræðum.

Túnakort frá 1919. Í handriti á Þjóðskalasafni Íslands.

Heimildamaður: Reynir Baldur Ingvason, f. 1955. Ábúandi og eigandi Brekku.

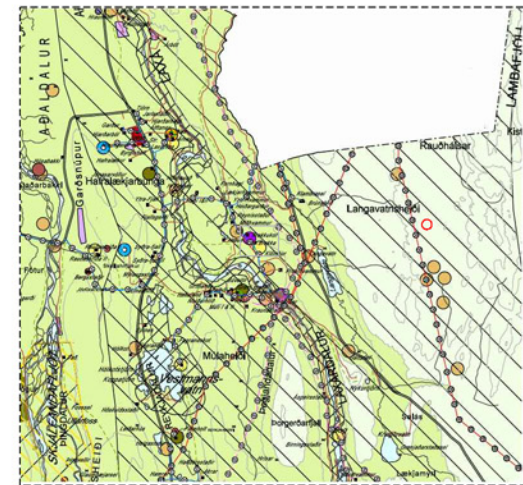
Viðhengi I:

Hnitaskrá í ISN93

Samtala	Austur	Norður
SP-230:001	576099.07	594505.91
SP-230:001b	576109.72	594527.01
SP-230:002	575964.55	594531.75
SP-230:003a	576004.79	594569.62
SP-230:003b	576018.79	594594.47
SP-230:003c	576017.21	594554.43
SP-230:004	576082.5	594536.09
SP-230:005	576152.32	594462.91
SP-230:008a	575772.64	594749.3
SP-230:008b	575815.24	594778.09
SP-230:008c	575898.68	594825.04
SP-230:009a	575650.95	594754.62
SP-230:009b	575681.52	594720.9
SP-230:009c	575788.22	594610.64
SP-230:009d	575784.08	594622.67
SP-230:010	576043.64	594320.11
SP-230:012a	576021.16	594659.95
SP-230:012b	575880.92	594774.54
SP-230:016	576037.33	594627.6
SP-230:017	575816.03	594736.08
SP-230:018	576060.01	594631.35
SP-230:019a	576153.11	594113.61
SP-230:019b	576173.42	594112.23
SP-230:019c	576197.29	594136.69
SP-230:019d	576305.57	594256.21
SP-230:019e	576373.42	594325.64
SP-230:020a	575845.03	594568.63
SP-230:020b	575989.21	594701.17
SP-230:021	575994.53	594424.65
SP-230:024a	575625.31	594756.99
SP-230:024b	575955.28	594399.4
SP-230:024c	575994.14	594333.33

Þingeyjarsveit, Suður-Þingeyjarsýslu

Mkv. 1/1.200 í blaðstærð A1

Aðalskipulag Þingeyjarsveitar 2010-2022 -mkv. 1:100.000

-Stoßfest-

- Greinargerð: Deiliskipulag ferðapjónustuvæðis (B) í landi Brekku
Þingeyjarsveit, Suður-Þingeyjararsýslu

- 1) **Framkvæmdarstýring:**
- Um er að mæla með einni stærri og fyrir ferðþjónustu / land Breiðu og hefur það verið tekið í miðbærabærðu.
 - Get er réð fyrir einum nýjum aðkomum (lögum) en ferðþjónustuveðið, frá sáttvinnu að Breiðu.
 - Auk þess er gert réð fyrir minni gæðum að einblínum háum í frí aðkomum.
- Breidd hefur, að mætu, verið rétt sem tekið. Aðrir hugar þess er breidd land og hrunu með.
- Skjalavæðing er áætlað með löstin mátti lötu.
- Fornleifastýring þarf að fara fram á stjórnsýsluveðið, þótt ekki sé víðað um minjar á sveðinu.
- Byggigæmsla ætterna byggigæmslu.
- Fjá-hla er ferðþjónustuhla, þar sem verið hefur þýðningu við ferðsmann er verið. Hósti eru í náðug við veðingna.
- Fjá-hla og Fjá-hla hafa verið fullt / heila í og í blóðum gæmsla, þess hla eru um 80 km að stærð.
- Fjá-hla hefur einnig verið fullt / heila í og í blóðum gæmsla, þess hla eru um 80 km á stærð.
- Fjá-hla hefur einnig hefur hla, til að 190 km að grunnfeli, með rúpu.
- Get er réð fyrir þessum nýjum byggigæmslu fyrir / frá grunnfeli, með rúpu.
- Þess hla verða einnig hefur, til að 190 km að grunnfeli, með rúpu.
- Hla á gæmslu, þess hla, eru nefnd aðbúðir og eru hvert um sig átt að 120 fermetrum.
- Aðbúðir eru einnig hefur með rúpu.
- Þar verða lagið og annar neðarlegur bláður.
- 2) **Byggigæmslur:**
- Hla á ferðþjónustuveðinu verði byggð og hefur bláður byggigæmslu, með timri sem barðverki og
- verð þess af stærðir 60 x 180 fermetrum. Byggigæmsla og bláður hefur þó stætt, að til að 200 km.
- Þessi verð 15-30° og einnig ástundur og þetta þess. Einkendur verður lagið (gæmsla) fundast á öllum höndum.
- Hálfstærð hefur þó póll / mættu, eru hærri þessi verð sig mættu 7,0 m. Útvef verð í þess.
- Þess samræmi við umhverfið. Þess verð nokkru dæmum en óþess. Stærðing hla
- verð einn byggigæmsla. Ferðþjónustuhla verð einnig með rúpu.
- Magnirni í hólagard á sveðinu hafa verið dæmdu.
- Breidd og aðkomu að háum um efnd, í magnirni dæmdu, á uppstætt.

- Greinargerð: Deiliskipulag íbúðarsvæðis (A) í landi Brekku
Þingeyjarsveit, Suður-Þingeyjarsýslu

- [illegible]

	Year	Age
LM1	1970.85257	19.7570133
LM2	1970.85257	19.7572638
LM3	1970.79948	19.7576874
LM4	1970.79640	19.7577320
LM5	1970.73247	19.7581725
LM6	1970.7218	19.7582120
LM7	1970.7272	19.7582140
LM8	1970.6126	19.7576131
LM9	1970.7076	19.7574484
LM10	1970.6804	19.7577738
LM11	1970.7278	19.7577565
LM12	1970.70620	19.7576906
LM13	1970.71215	19.7576915
LM14	1970.72327	19.7576906
LM15	1970.671	19.7576027
LM16	1970.76709	19.7576274
LM17	1970.74348	19.7576212
LM18	1970.65707	19.7576031
LM19	1970.68333	19.7575147
LM20	1970.78106	19.7576428
LM21	1970.66113	19.7576015
LM22	1970.65247	19.7576015
LM23	1970.64648	19.7576134
LM24	1970.64638	19.7576130
LM25	1970.68257	19.7576577
LM26	1970.5322	19.75765147
LM27	1970.61838	19.7576130
LM28	1970.614	19.7576138
LM29	1970.64912	19.7576048
LM30	1970.63138	19.7576133
LM31	1970.58648	19.7576133
LM32	1970.62046	19.7576020
LM33	1970.62174	19.7576132
LM34	1970.60507	19.7576066
LM35	1970.57340	19.7576081
LM36	1970.61438	19.7576122
LM37	1970.60634	19.7576133
LM38	1970.57191	19.7576133
LM39	1970.60430	19.7576062
LM40	1970.60527	19.7576147
LM41	1970.62018	19.7576138
LM42	1970.60320	19.7576146
LM43	1970.60138	19.7576129
LM44	1970.61438	19.7576174
LM45	1970.60428	19.7576130
LM46	1970.61824	19.7576146
LM47	1970.60737	19.7576130

AFGREIÐSLA DEILISKIPULAGSINS

Skipulagsnefnd Þingeyjarsveitar samþykkti að kynna
og auglýsa deiliskipulag þetta samkvæmt 41. gr. skipulagslaga nr. 123 / 2010.

hinn

Sveitarstjórn Þingeyjarsveitar samþykkti að kynna og auglýsa deiliskipulag þetta samkvæmt 41. gr. skipulagslaga nr. 123/2010

hinn

Deiliskipulag þetta var samþykkt af skipulags- og byggingarnefnd Þingeyjarsveitar, að undangenginni kynningu og auglýsingu,

hinn

Delliskipulag þetta var samþykkt af sveitarstjórn Þingeyarsveitar, að undangenginni
auglýsingu og kynningu lögum samkvæmt

hinn

Birt í B-deild Stjórnartíðinda nr. _____ / _____

BR = Byggingarættur

 Mannvirkni sem þegar eru byggð á svæðinu.

 Mannvirkni sem fyrirhugað er að byggja á svæðinu.

Svæði -B

Lóð nr. 5.
Stærð: 4,14 ha

Stofnæð rafmagns

og síma

aveitu

Klōmbur

[illegible]

bedstue	nr 01	10.000 km
bedstue	nr 02	3839 km
bedstue	nr 03	2250 km
bedstue	nr 04	1921 km
bedstue	nr 05	3708 km
bedstue	nr 06	3181 km
bedstue	nr 07	3300 km
bedstue	nr 08	2679 km
bedstue	nr 09	2810 km
bedstue	nr 10	4479 km
bedstue	nr 11	2547 km
bedstue	nr 12	3026 km
bedstue	nr 13	2913 km
bedstue	nr 14	5188 km

Ný úðskild, númer úðs og stærðir í fermetrum

TEKNIÐSTOFA BENEDIKTSS BJÖRNSSONAR
TÚNBREKJÚ 4 - 200 KÓPAVOGUR
SÍM 594 0402 FAXSÍM 899 9402 Magnus@centrus.is

Benedikt Björnsson arkitekt FAÍ

Dags: 15. januar 2011
20. mars 2011 25. okt. 2011
Teilm.nr. 0211
Voknr. 1102 1
Mkv. 1:1200

Fornleifar innan deiliskipulagsreits á Brekku

Skýringar

—

 Mörk deiliskiplagsreits

—

 Garðlög

—

 Vegur

#

 Minjastaðir

- - -

 Hæðir

